

BARIERE NETARIFARE ȘI COMERȚUL CU MĂRFURI AGRICOLE

Răzvan MURARIU*
Ionuț CĂȘUNEANU*

Abstract

Măsurile netarifare rămân un subiect de discuție și negociere nu de puține ori controversate. Statele sunt stânjenite de impedimente mai mult sau mai puțin directe, cum ar fi politici interne și reglementări, proceduri de administrare a comerțului, atitudinea și comportamentul autorităților, corupție, discriminare, sisteme publice (judiciare, legale) de slabă calitate, infrastructură, etc.

Categoriile netarifare proliferează atât din punct de vedere a notificărilor, cât și a disputelor sub egida OMC, și asupra cărora ne vom referi în acest articol, privesc măsurile sanitare și fitosanitare (SPS), așa numitul "protecționismul verde" și eco-etichetarea.

Cuvinte cheie: bariere netarifare, măsurile sanitare și fitosanitare, protecționism verde, eco-etichetarea.

Clasificare JEL: Q13, F42, Q57.

1. Introducere

În literatura de specialitate au fost sugerate diferite măsuri de identificare și cuantificare a impactului barierelor netarifare asupra comerțului cu mărfuri agricole. UNCTAD deține o bază de date numită TRAINS (Sistemul Informativ și de Analiză Comercială) în care există date despre tipurile de măsuri netarifare aplicate la import, iar lista nu este exhaustivă. Surse alternative de informații, care includ referiri asupra barierelor comerciale întâmpinate la export, sunt rapoartele anuale publicate de exemplu de UE și SUA, acestea indicând o largă gamă de obstacole (fie ele la graniță sau interne) percepute la accesul lor pe piețe străine.

Procesul de cuantificare a impactului barierelor netarifare întâmpină anumite complicații, din cauza complexității, dificultății măsurării și agregării informațiilor. Nefiind vorba de simple taxe, ci de specificații de calitate, toxicitate, caracteristici ecologice, compatibilitate, etc., dar și reguli de demonstrare a conformității cu acestea, întâzieri voite în activitatea de inspectare și certificare, proceduri administrative ambigue, aceste bariere pot avea un efect restrictiv mai mare decât îl sugerează normele în sine.

2. Metode aplicate

O metodă de cuantificare, de multe ori dificil de comparat și discutabilă în privința calității informațiilor furnizate, este dată de sondajele făcute. În ceea ce privește definirea barierelor netarifare, aceste sondaje au accepțiuni diferite, ele având însă în comun menționarea de către respondenți a măsurilor de bază – restricțiile cantitative la import. Se observă însă o îngrijorare crescândă pentru politicile din interiorul granițelor, fapt ce era de așteptat datorită eforturilor multilaterale de disciplinare a majorității formelor directe de intervenție în activitatea comercială.

O altă metodă de identificare a obstacolelor netarifare, prezentă în literatura de specialitate, este măsurarea frecvenței măsurilor impuse (indice de frecvență), ce relevă doar prezența sau absența acestora, nefurnizând însă informații despre valoarea relativă a produselor afectate. Gradul de acoperire ar putea compensa, prin estimarea valorii

importurilor ce ar fi fost realizate în lipsa respectivei norme, fapt greu de observat în practică. Ca alternativă se poate folosi valoarea importurilor naționale relativ la cele mondiale, indicator ce nu explicitează însă și efectele de preț și cantitate pe care măsurile le pot avea asupra exportatorilor (Deardorff și Stern, 1998) și asupra comerțului internațional, fie ele negative sau pozitive (de compensare a lipsei de informație și încurajare a consumului, prin obligația de certificare a calității).

Impactul cantitativ este determinat, cu precădere, folosind metode gravitaționale, utilizând măsurile netarifare ca variabilă independentă, comparându-se fluxurile estimate în absența normelor restrictive și în prezența acestora. Metodele de comparare a prețurilor încearcă să evalueze și cuantifice, sub formă de echivalent ad-valorem, efectele barierelor netarifare asupra prețurilor importurilor și celor autohtone, comparându-le cu anumite valori de referință, fără a fi nevoie de identificarea exactă a măsurilor exacte care au produs diferența. În practică, deoarece prețul în absența barierelor este greu de observat, efectul de preț se calculează ca diferență între cel autohton și cel al importurilor, sub influența aceleiași norme, omițându-se eventuale diferențe calitative între cele două categorii.

Amintim aici și metoda de cuantificare, dezvoltată de Kee et. all (2006), aceea a măsurării efectului asupra prețurilor folosind elasticitatea cererii pentru produse importate, luându-se în calcul și diferențele în preferințe și calitate între țări, care ar putea explica parțial diferențele de preț.

3. Rezultate și discuții

Negocierile comerciale internaționale se axează în prezent pe măsurile netarifare care restricționează accesul pe piața unui stat, reprezentând o formă mascată de protecționism. Multe dintre acestea nu au nici o legătură cu politica comercială și contravin legilor comerțului internațional. Considerarea unor politici de ordin intern ca fiind obstrucțiuni în calea importurilor a adus sub incidența legilor comerțului internațional domenii largi, altă dată considerate strict de competența statelor suverane.

O tendință ascendentă în ultimele trei decenii au avut-o în mod clar normele privind protecția consumatorului, a mediului, a siguranței alimentare și a sănătății. Odată cu creșterea veniturilor și a prosperității pe plan mondial, cererea pentru acest tip de politici interne ("în interiorul granițelor") a crescut, devenind, în opinia multor susținători ai comerțului liber, cea mai costisitoare formă de barieră netarifară, ce reclamă noi reglementări. Există un conflict de interese între susținătorii liberului schimb - pe de o parte - și ecologiști și cei care protejează interesele consumatorilor care se tem că liberalizarea ar scădea standardele naționale și cele ale partenerilor comerciali - pe de altă parte.

Măsurile sanitare și fitosanitare pornesc de la Acordul privind Aplicarea Măsurilor Sanitare și Fitosanitare - SPSA, adoptat în 1995 și care vizează siguranța alimentației și sănătatea plantelor și animalelor și permite statelor să adopte propriile standarde, atâta vreme cât ele nu discriminează în mod arbitrar între țări, în condiții similare. Există guverne care folosesc reguli stricte pentru a izola producătorii locali de competitori internaționali, reglementări ce pot duce la impedimente în calea importurilor care ar concura producția internă, pe lângă taxele vamale existente. Statele sunt îndreptățite prin SPSA de a adopta o măsură mai exigentă decât media internațională, atâta vreme cât există o "justificare legitimă" (Art.3.3), prevedere mai laxă decât majoritatea celorlalte acorduri comerciale internaționale, ce nu impune nici o limită superioară restrictivității normelor naționale. Când posibilitatea infectării cu o boală sau un virus este foarte mică, sau amenințarea la adresa siguranței alimentelor este neglijabilă, aceste măsuri cauzează deseori pierderi materiale pentru

importatori și mercantile pentru țările exportatoare, din cauza reducerii volumului exporturilor.

*Henson*¹⁷ a studiat problemele pe care le au țările pentru a se conforma cerințelor SPS și pentru a adopta prevederile Acordului. În cursul sondajului realizat în rândul oficialilor țărilor membre OMC și Codex Alimentarius, aceștia au pretins că țările lor sunt puternic constrânse de măsurile sanitare și fitosanitare la exportul produselor alimentare în țările dezvoltate. Astfel de impedimente sunt primele enumerate în exporturile către UE, plasându-se înaintea costurilor de transport, taxelor vamale sau contingentelor. Ca destinație care pune cele mai multe probleme, UE este în fruntea listei, urmată de Australia, Japonia și Canada. Aceste sondaje sunt însă calitative și nu au putut fi susținute de analize statistice.

Pentru ca standardele SPS adoptate de diverse state să fie transparente, ele trebuie publicate și notificate Secretariatului SPS, atât în stadiul de proiect, cât și în cel final. Informațiile sunt transmise fiecărui guvern-membru prin intermediul Autorității Notificatoare. Membrii au obligația de a înființa un punct de informare cu privire la documentele relevante și măsurile SPS ale oricărui alt stat co-semnatar. Sub protecția SPSA, membrii pot discrimina importurile din diferite țări, pe baza prezenței reclamării unui eventual risc în țara exportatoare, acordul recunoscând diferențele în ceea ce privește condițiile geografice, de ecosistem, de control epidemiologic din diversele regiuni, care expun producția din fiecare stat la riscuri specifice. În final însă, statele importatoare trebuie să accepte normele exportatorilor ca fiind echivalente celor autohtone, dacă ele ating același nivel de protecție.

Cum măsurile SPS nu trebuie să fie direcționate împotriva tuturor exportatorilor, ele pot specifica doar țările vizate și care prezintă cel mai mare risc de contaminare a ofertei de alimente autohtone. Aceasta înseamnă că semnatarii SPSA pot discrimina și sunt absolviți de obligația aplicării principiului națiunii celei mai favorizate și a tratamentului național.

Membrilor le este permisă adoptarea temporară a unor măsuri comerciale, fără a fi bazate pe studii științifice relevante (apelând, de exemplu, la experiența altor membri), în baza Principiului Precauției. Acestea pot fi menținute până când sunt adunate suficiente dovezi care să demonstreze riscul pretins (Art. 5.7). Conceptul de “Principiu al Precauției” a fost pentru prima dată discutat în cadrul Conferinței asupra Mediului de la Rio, și a fost menit a încuraja statele să folosească un nivel adecvat de protecție pentru a preîntâmpina daune aduse mediului sau sănătății publice de către fenomene greu de cuantificat (încălzire globală, degradarea stratului de ozon etc.). Principiul le permitea practic guvernelor să ia măsuri relativ restrictive, înainte de a avea suficiente dovezi științifice în sprijinul cauzei susținute, încurajând luarea în considerare chiar a unor opinii științifice minoritare (chiar și atunci când majoritatea datelor științifice ducea la concluzii diferite). UE a încercat să introducă Principiul Precauției în disputele privind calitatea și siguranța alimentelor, neacceptând acordurile Codex și consensul științific, fiind cea mai puțin costisitoare clauză, precum și cea mai ușor de invocat.

Pe de altă parte, simplul fapt că standardele și normele SPS stânjesc comerțul și concurența nu este un argument suficient pentru a le exclude, ele fiind necesare pentru protecția sănătății, siguranței cetățenilor, animalelor, plantelor, precum și pentru facilitarea tranzacțiilor pe piață. Principala problemă cu liberalizarea comerțului este că nu se poate ști sigur dacă o normă servește sau nu interesul public sau interese protecționiste. Ambele motive pot co-exista într-o singură reglementare, însă uneori pierderile sociale rezultate în urma eliminării pot fi chiar mai mari decât câștigurile de eficiență.

¹⁷ în Negrescu, D. - *Protecționismul netarifar*, Editura Economică, București 1998.

Arrow (1996)¹⁸ susținea că o analiză cost-beneficiu ar trebui să joace un rol mai important în stabilirea caracterului și legitimității unei norme și că ar trebui să fie un criteriu fundamental în evaluarea regulilor de mediu, sănătate și de securitate care afectează comerțul. În prezent, acordul SPS nu conditionează efectuarea niciunei analize cost-beneficiu în momentul adoptării unei măsuri sanitare, indiferent cât de mic este riscul diseminării unui agent patogen, cât de mari sunt costurile interzicerii, sau cât de neglijabile sunt repercusiunile economice ale acesteia. Pe de altă parte, SPS nu admite restricții comerciale (decât temporar) când nu există dovezi ale riscului, chiar dacă liberalizarea duce la distorsiuni foarte grave ale pieței în termeni de cost (generate de exemplu de imperfecțiunea informării). Acordul prevede ca măsurile notificate să nu aibă natură protecționistă și să fie bazate pe dovezi științifice sau standarde sanitare internaționale, cum ar fi Codex Alimentarius, sau dovezi furnizate de Oficiul Internațional pentru Epizootii sau Convenția Internațională pentru Protecția Plantelor. Prevederile SPSA sunt destul de neclare în ceea ce privește contribuția considerațiilor socio-economice în evaluarea riscului. Sunt clar permise măsuri fundamentate pe risc științific, dar și pe estimări mai largi ale riscului bazate pe factori economici cum sunt: potențialele daune în termeni de scădere a producției sau vânzărilor în cazul pătrunderii, infestării sau răspândirii unei maladii sau virus, costul eradicării sau controlului pe teritoriul membrului importator și eficiența în termeni de cost a unei abordări alternative pentru limitarea riscurilor. De asemenea, acordul se referă vag și la legitimitatea barierelor ce se referă la procesul de producție (PPM).

Protecția din punct de vedere sanitar și fitosanitar se poate realiza prin trei metode: interdicție, specificații tehnice (legate de PPM, de caracteristicile produsului și de ambalare) și prin cerințe de ordin informațional (etichetare). Interdicția poate fi aplicată unei categorii întregi de produse sau doar unor varietăți, unor produse de o anumită proveniență sau importate într-o anumită perioadă a anului. Astfel de măsuri sunt aplicate atunci când produsele prezintă un risc major (e.g. importurile din țările infectate cu febra aftoasă). Specificațiile tehnice pot include, de exemplu, procentul maxim de bacterii din produse lactate, de reziduuri de pesticide din fructele și legumele proaspete, folosirea HACCP, etc.

Protecționismul “verde”

Preocuparea pentru protecția mediului se definește, în sens larg, prin câteva categorii de motivații luate în considerare, și anume protecția mediului, a vieții sălbatice, a sănătății plantelor și animalelor, și a siguranței și sănătății umane. Dintre toate acestea, cea care predomină este cea legată de securitatea și sănătatea oamenilor. Deloc surprinzător, în cursul celei de-a treia Ministeriale din 1999 de la Seattle, țările dezvoltate au fost cele care au venit pentru prima dată cu propuneri de a fi aduse amendamente la acordurile OMC, majoritatea acestora întâmpinând opoziția fermă a celorlalți membri. O nouă rundă de negocieri comerciale multilaterale avea să contribuie nu numai la liberalizarea comerțului, dar și la conturarea ideii de dezvoltare durabilă. Propunerile făcute se refereau la relația Acordurilor de Mediu cu OMC, etichetarea voluntară, subvenții pentru pescari, în timp ce UE a susținut includerea principiilor de mediu în regulile OMC (susținând mai ales recunoașterea principiului precauției). În timpul Runderii Doha și a ministerialei din Qatar, UE a fost singura care a adus în discuție problemele de mediu.

Niveluri foarte ridicate de protecție a mediului se înregistrează pentru produsele alimentare. Pentru carnea de vită, pește, plante și flori tăiate, spre exemplu, aproximativ 80% din valoarea comerțului face obiectul unor norme ecologice (ERM). Dovezile empirice arată că aceste măsuri nu sunt intenționat direcționate către țările în curs de dezvoltare, mai ales că,

---

¹⁸ Idem.

în majoritatea lor, marii exportatori provin din țări bogate. Deși măsurile sunt justificate deseori pe baza unor preferințe colective, iar țările bogate ar fi mai probabil să fie preocupate de biodiversitate, specii pe cale de dispariție, probleme de mediu etc.

Gradul de expunere la ERM este aproximativ omogen pentru exportatorii din țări dezvoltate, ceea ce nu se întâmplă și cu cei din țările în curs de dezvoltare, 80-90% dintre exporturile lor fac obiectul unor reglementări SPS și 20% întâmpină ERM. Țările subdezvoltate sunt de două ori mai afectate (în mod direct) decât media OECD de măsurile de protecție a mediului. Iar tendința este de înmulțire a acestor măsuri în condițiile unei conștiințe ecologice din ce în ce mai evolute, ce corespunde unui protecționism “verde” mai acerb.

Eco – etichetarea

Etichetarea ecologică este un instrument de piață bazat pe asimetriile informaționale între consumatori și producători. Etichetele pot informa în legătură cu “antecedentele” ecologice ale produsului, acestea incluzând și procesele și metodele de producție, ceea ce le transformă într-o metodă eficientă de diferențiere dintre alte produse omogene. Multe dintre țările în curs de dezvoltare consideră etichetarea ca o tentativă de a ridica noi bariere în calea exporturilor lor, acesta constituind un subiect de dispută în cadrul rundelor de negocieri.

Nu toate măsurile legate de mediu au același statut: standardele sunt voluntare, în timp ce reglementările tehnice sunt obligatorii. Există de asemenea și măsuri, cum ar fi cerințele de etichetare, care pot fi obligatorii sau voluntare, eco-etichetarea (de obicei voluntară) fiind cerută fie de importatori, fie de consumatori.

Numărul de inițiative voluntare a crescut, profelirând schemele de eco-etichetare, ce acoperă în prezent aproape toate produsele alimentare și agricole. Cea mai nouă tendință în domeniu este certificarea industriilor “sustenabile” (responsabile în ceea ce privește resursele naturale), cum ar fi pescuitul și sectorul forestier, produsele rezultate fiind marcate cu o eco-etichetă indicând “managementul sustenabil”. O problemă cu acestea ar fi că nu există nici o situație clară a ritmului proliferării lor, și impun costuri suplimentare producătorilor pentru atestarea conformității. O prohibiție la import este cea mai puternică armă din arsenalul politicii comerciale a unui stat, ea putând fi de multe ori evitată mai ales atunci când nu s-au purtat anterior negocieri bazate pe probleme de mediu, sau ele sunt în curs de desfășurare. În astfel de cazuri, soluția potrivită ar putea fi etichetarea obligatorie referitoare la metodele de producție. Tocmai de aceea problema eco-etichetării devine din ce în ce mai controversată, mai ales în negocierile dintre țările dezvoltate și cele în curs de dezvoltare.

De-a lungul anilor, au fost dezvoltate mai multe scheme de eco-etichetare, fie administrate de guverne, fie de organisme non-guvernamentale. Discuțiile cu privire la eco-etichetare din cadrul OMC nu par a progresa pe termen lung și mediu, primele negocieri având loc în cadrul agendei Rundei Doha în Comitetul pentru Comerț și Mediu. Acest organism nu are autoritatea de a crea noi reguli în ceea ce privește etichetarea sau de a amenda altele existente. Articolul F din Codul de Standardizare cere organismelor de standardizare să își bazeze activitatea pe standarde internaționale existente sau iminente. O problemă cu eco-etichetele este că, în afară de standardul general pentru șabloanele de eco-marcare ISO 14020 și de ISO 140401 pentru estimarea ciclului de viață a standardelor (ambele fiind instrumente de dezvoltare a eco-etichetei, și nu schemele însele), există foarte puține scheme internaționale. Aceasta deoarece ele sunt dezvoltate bazându-se pe preferințele și prioritățile locale legate de mediu.

Cel mai important aspect în legătură cu costurile de certificare este că ele sunt relativ mai mari în țările în curs de dezvoltare (standard takers) decât în cele dezvoltate. Este recunoscută pe scară largă variația costurilor de certificare în funcție de disponibilitatea

certificării la nivel local (servicii de acreditare), amploare și diferența dintre practicile existente și cerințele eco-etichetării. Este important de menționat că singura procedură de atestare a conformității acceptată de majoritatea programelor de etichetare este certificarea făcută de o terță parte. Multe eco-etichete mențin un monopol asupra furnizorilor de atestate de conformitate, și de aceea nu acceptă încheierea de acorduri. Efectele discriminatorii ale eco-etichetării subliniate de țările în curs de dezvoltare în cadrul Comitetului pentru Comerț și Mediu se leagă în primul rând de dificultatea câștigării dreptului de etichetare din cauza dificultății obținerii și adaptării tehnologiei cerute. De asemenea, este menționată lipsa de transparență, lipsa de co-implicare și de consultații acordate, precum și dificultatea intrării pe piață în lipsa etichetelor. Este amintită inclusiv inevitabila reflectare a condițiilor de mediu, preferințelor și priorităților ce prevalează pe piața autohtonă în eco-schemele bazate pe analiza ciclului de viață, ceea ce crează alte dificultăți de acces. Adoptarea unor tehnologii cerute poate fi incompatibilă cu condițiile de mediu locale. În plus, eco-etichetarea discriminează între importuri și produse autohtone, atâta vreme cât industriile locale influențează selecția produselor cărora li se aplică eticheta, precum și procesul de acordare a dreptului de folosire a acesteia. Discriminarea poate surveni chiar și atunci când schemele sunt bine organizate, având în vedere că procedurile de conformitate sunt realizate de organe din țara de import.

Schemele adoptate de guverne pot fi obligatorii (cum sunt cele ce limitează emisiile de noxe în cazul autovehiculelor) sau voluntare (alimente ecologice/organice în SUA, Japonia și UE). Un exemplu de astfel de măsură obligatorie (referitoare la caracteristici) ce respectă toate prevederile este *Clean Air Act* în SUA, care stabilea etichetarea de avertisment pentru produse ce conțin substanțe dăunătoare stratului de ozon, ca răspuns la Protocolul de la Montreal asupra Substanțelor ce Afectează Stratul de Ozon, prin care părțile s-au angajat să reducă consumul și producția de substanțe de acest tip. Programele de etichetare non-guvernamentale cel mai des utilizate sunt cele propuse de organizații independente. Acestea stabilesc condițiile de aderare pe baza cărora acordă eticheta unui produs sau atestă folosirea unui anumit proces de producție. Deoarece organismele neguvernamentale se află deseori în afara infrastructurii și rețelei tradiționale de standardizare, între acestea ne-existând interacțiuni, este deseori foarte dificil pentru producători să obțină la timp informații în legătură cu existența sau cerințele specifice ale unei scheme de etichetare din alt stat. Aceste etichete sunt deseori bazate pe multiple criterii, acoperind toate aspectele ciclului de viață al unui produs (sursa materiei brute, metodă de producție, consum, până la stadiul de deșeu).

În ultimii ani, a fost îndelung discutată posibilitatea obținerii unei prime de preț prin eco-etichetare, constatându-se că produsele pot fi vândute cu până la 10% mai mult decât un produs nemarcat. Cererea crescută pentru un produs în urma unei astfel de marcare, sau prima de preț pe care o plătește consumatorul sunt așteptate a motiva compania să își modifice procesele de producție sau conținutul produsului final. Însă, cum costul de producție este cu până la 15% mai ridicat, singura rațiune economică pentru a participa la astfel de scheme este reputația câștigată (segmentarea pieței). Pe termen lung, raritatea unor astfel de produse se schimbă, reducând profitabilitatea investiției pe măsură ce valoarea acordată de cumpărător se schimbă. Chiar și în cazurile în care succesul eco-etichetării pare strans legat de preferințele consumatorului, nu înseamnă că adoptarea etichetei sau cota de piață se datorează în principal preferințelor ecologice.

Dincolo de potențialul restrictiv, eco-etichetarea este, în prezent, unul dintre instrumentele principale pentru informarea consumatorilor existente pe piață, influențând decizia de cumpărare pe baza relevării caracteristicilor de mediu.

Concluzii

În societatea modernă, bunurile sunt deseori supuse unor cerințe legate de caracteristicile lor și/sau de modalitatea prin care sunt produse. Deși scopul acestora, fie el de protecție a mediului sau al vieții sau a sănătății oamenilor și animalelor, se dorește a contribui la asigurarea calității, ele pot constitui formidabile bariere în calea comerțului. În plus, inclusiv procedurile prevăzute pentru verificarea conformității cu cerințele pot avea un caracter restrictiv. Aceste măsuri sunt generic denumite obstacole în calea comerțului, cuprinzând și o categorie aparte, aceea a măsurilor sanitare și fitosanitare. Regulile cuprinse în SPSA sunt de o deosebită importanță în comerțul mondial, ele mergând dincolo de obligațiile generale de nediscriminare și neimpunere de restricții cantitative.

Cu un efect resimțit mai ales de țările în curs de dezvoltare, reglementările tehnice și cele sanitare și fitosanitare distorsionează în mod evident fluxurile comerciale, favorizând producătorii interni, și continuă să persiste ca un subiect important în negocierile pluri și multilaterale de îmbunătățire a accesului pe piețele străine.

Referințe bibliografice

- Athukorala, P.; Jayasuriya, S. - *Food Safety Issues, Trade and WTO Rules: A Developing Country Perspective*, The World Economy
- Baller, S. – *Trade Effects of Regional Standards Liberalization – A Heterogeneous Firms Approach*, World Bank 2007
- Beghin, J.C.; Bureau, J.C. - *Quantitative Policy Analysis of Sanitary, Phytosanitary and Technical Barriers to Trade*, *Économie internationale* 87 (2001), p.107-130
- Van den Bossche, P.; Prévost, D.; Matthee, M. - *WTO Rules on Technical Barriers to Trade*, 2006, Universiteit van Maastricht
- Bradford, S. - *Paying the price: final goods protection in OECD countries*, *Review of Economics and Statistics*, 85(1) : 24–37, 2003
- Breuss, F. - *WTO Dispute Settlement: An Economic Analysis of Four EU–US Mini Trade Wars—A Survey*, *Journal of Industry, Competition and Trade*, Bank Papers, 275–315, 2004
- Chen, M.X.; Mattoo, A. - *Regionalism in Standards: Good or Bad for Trade?* World Bank, 2004
- Deardorff, A. V.; Stern, R. M. - *Measurement of Non-Tariff Barriers*, Economics Department, Working Papers No. 179, 1998.
- Disdier, A.C.; Fontagné, L.; Mimouni, M. - *The Impact of Regulations on Agricultural Trade: Evidence from SPS and TBT Agreements*, CEPII, Working Paper No. 2007-04.
- Fliess, B.; Schonfeld, R. – *Trends in Conformity Assessment Practices and Barriers to Trade: Final Report on Survey of CABs and Exporters*, OECD Trade Working Paper no.37
- Fontagné, L. ; von Kirchbach, F.; Mimouni, M. - *An Assessment of Environmentally related Non-tariff Measures*, CEPII and ITC-UNCTAD/WTO
- Isaac, G. - *The Interaction Between Levels of Rule Making in International Trade and Investment and Phytosanitary Measures*, Workshop on the Interaction Between Levels of Rule Making in International Trade and Investment UNU CRIS/LSE ITPU Project, Brussels, Belgium, December 2004
- Kee, H.L.; Nicita, A.; Olarreaga, M. - *Estimating Trade Restrictiveness Indices*, World Bank Policy Research Working Paper # 3840, 2006
- Leitner, K.; Lester, S. - *WTO Dispute Settlement from 1995 to 2005 – A Statistical Analysis*, *Journal of International Economic Law* 9(1), 219–231
- Maskus, K.; Wilson, J. S.; Otsuki, T. - *Quantifying the Impact of Technical Barriers to Trade – A Framework for Analysis*, Policy Research Working Paper 2512, World Bank, 2000

- Messerlin, P.A. - *Measuring the Costs for Protection in Europe – European Commercial Policy in the 2000s*, Ed. Institute for International Economics, September 2001
- Negrescu, D. - *Protecționismul netarifar*, Editura Economică, București 1998
- [Stephenson, S.M.](#) - *Standards and Conformity Assessment as Nontariff Barriers to Trade*, World Bank Policy Research Working Paper No. 1826, 1997, revised 2005
- Trebilcock, M.; Howse, R. - *Trade Liberalization and Regulatory Diversity: Reconciling Competitive Markets with Competitive Politics*, *European Journal of Law and Economics*, 6:5–37 (1998)
- Wilson, G.K. - *Dolphins and Tuna, Shrimp and Turtles: An American Tale or Policymaking Goes Global?* La Follette Institute for Public Policy, 2001
- Vancauteran, M. - *The Impact of Technical Barriers to Trade on Home Bias: An application to EU data*, 2002
- Yue, C.; Beghin, J.; Jensen, H. - *Tariff Equivalent of Technical Barriers to Trade with Imperfect Substitution and Trade Costs*, *American Journal of Agricultural Economics* 88(4) (November 2006)